

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III. — No. 49.

13 Decembre, 1898.

VĂLUL SE RIDICĂ

aproape un an, de cînd, în coloanele acestei reviste într'un articol intitulat «*Dualismul*», publicat în No. 3 a. c. m'am încercat a dovedi, că această formă de guvernămînt austro-ungar, «*transitorie și propriu necesară numai popoarelor de aceeași rasă*», dar despărțite prin «*hotare naturale greu de străbătut sau prin alte piedici provisorii*», ascundea o tendință vătămătoare Europei și prielnică numai Ungurilor.

Și pentru dovedirea acestei teme arătam, că la stabilirea dualismului trebuia să se observe în Ungaria două fenomene printre cari «*relațiunile Ungurilor cu monarhia mamă, cu Austria*».

Cît sunt de dragi Nemții Ungurilor a dovedit-o faptele dela 1848, iar de atunci incoace n'a fost ocaziune, să nu se ivească mai pe fie-care an cîte o probă de această ungurească iubire.

Și ceea ce constituie un mare semn de mirare în această împrejurare, nu sunt faptele, cît mai ales nepăsarea vinovată sub care s'au primit toate actele guvernelor și poliției ungurești în contra Austriacilor, aliații lor politici.

Nu știi ce se admiri aci: extremul șovinism al unora, or mai ales năvingia altora?

Două probe recente sunt demne de

toată atențiunea și nimeni nu trebuie să le ignoreze:

a) Austriacii, în ămintirea unui mare general al lor, care în luptele cu Ungurii la 1848, s'a purtat cu multă vitejie și credință către Austria, au găsit cu cale atunci să-i ridice un monument în Buda-Pesta, cucerită.

Atît a trebuit Ungurilor, pentru ca să pîndească momentul, cînd să poată răsufla, cum știu ei în contra acestui act. Vom vedea în ce împrejurare și cum?

b) Aceiași Austriaci în anul 1898, hotărâsc să serbeze jubileul de 50 ani de domnie a Impăratului Francisc Iosef I.

Ei bine, nici aci Ungurii nu și-au dene-gat politica lor exclusivă maghiară. Pentru ei nu există un Frantz Iosef ca împărat, ci numai ca rege. Prin urmare ei n-au motive a serba jubileul.

Cum vine lucrul acesta?

Te aliezi pe viață și pe moarte cu un individ. Împărțești cu el timp de 32 ani, tu mai bătrîn în comerț, toate foloasele întreprinderii, mai mult încă, îi dai pe mină conducerea exclusivă a unei părți din afacere, din care el trofita materialicește, iar tu încasezi numai *ponoasele* și cînd vine timpul să serbezi o aniversare a *firmei*, mai veche decît asociația, el refuză a participa, sub pretestul ridicol, că pe atunci el nu era coasociat!

Mai mult încă:

Atunci cînd l-ai făcut părtaș el nu era

măcar nici liber și de sine stăpîn, ci era *supusul tău*!..

Ei bine, ca să ajungă lucrul la o așa stare, trebuie să fie o cauză mai adincă, o pricină internă și se pare că s'a și aflat.

Atît numai, că pe cînd noi am spus-o de mult, cînd poate nu eram crezuți, astăzi vine chiar tovarășul cel mare să o spună, să o stigmatizeze și să promită că va lua măsuri pentru a o zădărnici.

Acea cauză residă chiar în natura contractului; pricina e însăși asociația hibridă, care în termeni diplomatici s'a numit *Dualism*.

A putut Europa să aibă motive la 1866, cînd statul Român abia punea coroana de de prinț-domnitor pe fruntea unui Hohenzolern, de a înființa un stat puternic în nordul peninsulei Balcanice, spre a contra-balanța prin el tendințele cuceritoare ale unui sau alături neam puternic din Orient, dar împrejurările i-au dovedit, că de și trebuințele erau simțite, calculul însă i-a fost greșit.

Cînd voești să aperi casele vecine de foc, îngrijește-ți mai întîiu casa ta!

Căci cum s'ar fi putut presupune măcar, că fără o egală îndreptățire a tuturor popoarelor, practicăta sincer și serios, putea să dăinuiască dualismul ăsta liniștit și nesupărat?

Era de prevăzut așa dar, că unirea Austriei cu Ungaria va contribui mai tîrziu la înăsprirea relațiilor dintre dînsele.

Un sistem dualistic nu poate dăinui în ori-ce condițiuni. Asemenea împerecheri nu se pot face decît între popoare, cari sunt de aceeași rasă, ori cel puțin au la baza organizației lor puncte anume cari cer unirea spre a putea fi îndeplinite. Și apoi forma lor de guvernămînt nu se hotărăște la masa verde a diplomației. Această formă se impune prin sine însăși, atunci cînd la plămădirea ei ia parte însuși sentimentul poporului, care o hotărăște.

Așa a fost dualismul Suedo-Norvegian, așa s'a făcut unirea dualistică și ea a Țărilor Române sub Cuza.

Aceste forme transitorii, au eșit din luptele poporului, n'au fost plănuite de nici un diplomat.

Și totuși *facta sunt*. Iar poporul care a profitat cel dintîiu au fost Ungurii. În ori ce împrejurare, unde au știut pe aliatul lor slab, ei au căutat să se fortifice. N-au respectat nici unele situațiuni delicate, cînd nu trebuie să cîri nimic, știind că situația morală a aceluia căruia îi cîri e sdruncinată și ceea-ce țî-ar da, nu e efectul voinței proprii, ci al neputinței.

Au exploatat contractul dualismului într'un chip nemai pomenit de monstruos. Ori de cîte ori știau că Austriacii au nevoie de ceva, au stat la toțmeală.

Numai așa se explică, cum tocmai în ajunul reînnoirii pactului cu Austria, au obținut dela Majestatea Sa Regele Frantz Iosef semnarea tuturor decretelor monstruoase, cu cari au gîtit dreptul de existență națională a celor alte popoare din regatul ungar.

Și în beția lor pentru reușita ori-cărui act pur șovinist, Ungurii n-au știut că și prepară singuri pieirea.

Au exploatat doliul Impăratului Frantz Iosef, pentru ca să-i ceară în momentele lui triste strămutarea, ba chiar nimicirea unui monument ce le stă în gît.

Iar Austriacii au ajuns să-i vadă, după 32 ani de alianță, așa cum sunt: vrășmașii lacomi și nepoliticoși.

Dr. Lueger, primarul Vienei, i-a arătat conaționalilor săi, într'o întrunire, ca popor factice, ca aliat necredincios, care voește să profite singuri din întreprindere, care nu recunoaște pe Impăratul austro-ungar, ci pe regele maghiar. Li-a spus în sfîrșit că sunt artăgoși, că voesc omnipotența, că provoacă și asupresc pe celelalte naționalități, că în sfîrșit nu mai e de ținut casă cu ei.

Se înțelege că situația ne bucură. Dar ne îndoiim că Nemții vor ști să profite din această stare de lucruri, fiindcă Ungurii nu le-au arătat pînă azi decît numai... spatele. Va trebui ceva mai mult. Să vină numai o împrejurare, cînd rasa lui Arpad să-și poată arăta colții cât de lungi și poate că numai astfel vor prinde minte.

Pentru noi însă lucrul e lămurit. Vălul s'a ridicat.

Chael.

ROMÂNII MACEDONNI DIN ȚARA ȘI CHESTIA NAȚIONALĂ ÎN MACEDONIA

Chestia macedoneană prezintă o anomalie în rîndul celorlalte propagande, prin felul de adversari înverșunați pe care îi are.

Peste tot, unde o idee nouă își face drum, cu greu este primită de mulțime și de cele mai multe ori ea găsește adversari hotărîți. Atitudinea acestora este determinată de prejudițiile ce le va aduce această idee, sau, cel puțin, de frica ce au, că situația le va scăpa din mîna, dacă această idee va reuși. Acești oameni pun interesele lor mai presus decît ale unei cauze mari.

Ast-fel Românii în Transilvania, Bulgarii în Macedonia, au printrînșii renegați din partea cărora încearcă multe amărăciuni și pedici, dar faptul are o noimă: Este mai ușor, mai util, dacă nu e nobil, să zici că ești Ungur, de altă naționalitate fiind în Transilvania, unde Românul este persecutat fără cruțare de autorități; bogătașii bulgari de prin orașele Macedoniei nu vreau să fie cofundați cu țărănimea. E un scrupul!

Ceea ce se întimplă însă cu Românii noștri nu are sens. Nu trăesc în Grecia; nici interesele lor materiale, nici moralul lor n'ar avea cum să sufere dacă vor declara ceea ce sunt, și totuși mulți din ei

își reneagă naționalitatea, și totuși mulți din ei vorbesc grecește între dinșii?

Nu zicem nimic contra acelor cari, cu toată bunăvoința lor, nu sunt în stare să ne vie în ajutor — chestia noastră n'a ajuns să cerșească obolul ultimului muncitor; — lăsăm în pace chiar pe aceia cari, deși au toată posibilitatea, nu vreau să încurajeze această mișcare; nu putem trece cu vederea însă pe aceia cari, făcînd afaceri excelente în România, cu banii cîștigați mijlocesc din toate puterile, pe lingă Turci, să condamne pe Români și să proteagă pe Greci. Asemenea fapte ni se par monstruoșități morale și este de datoriu tuturor ca să le împedim de a se mai produce.

Cităm cite-va din aceste fapte pentru a se vedea pînă la ce grad sunt unii de decăzuți pe de o parte, iar mai mult pentru a înlesni posibilitatea ori și cui, de a-i face să înceteze fie prin sfaturi bine voitoare, fie prin vre-un alt mijloc care îi stă la îndemînă.

1) Frații Patelis, Str. Călărășilor 141, originari din Turia, își trimet copii lor la Mețova să urmeze școală *greacă*, căci Turia nu este decît școală română; subvenționează cu sume însemnate Eforia grecomanilor din Grebena ca să corupă pe Turci și să-i facă să închiză școlăle române. — Mulțumită lor, învățătorii români, preotul și mai mulți notabili din Samarina, zac în închisorile turcești, fiind că au vrut să-și introducă limba lor în școală și biserica comunală. — În timpul răsboiului turco-grec li s'a părut că nu erau de ajuns banii ce au trimes Eforiei, de aceea au mai trimes și pe un frate al lor, mai tînăr, ca insurgent.

Numai pentru foloase e bună țara românească: Patelis care a desprețuit în totdeauna școală română, Patelis care a persecutat și huiduit pe învățătorii români în Macedonia, Patelis care n'a vrut să audieze decît prelegerile Elenilor, cînd e vorba să-și

inceapă cariera, în România vine de se face medic de plasă. Și fără îndoială, cînd Patelis va avea o situație, nu va perde din vedere linia de conduită a fraților săi pentru că mulțumită unei ast-fel de purtări ei fac afaceri excelente în București, pentru că mulțumită acestor sentimente atîtea nulități ale universităților din Atena și-au găsit refugiul în România.

2) Doctorul Tulicas, dela Vizir, într'o discuție ce a avut cu un coleg al său despre Românii Macedoneni, spunea, că în Macedonia nu sunt decît Greci și cîți-va Bulgari și că el a fost admis doctor de plasă ca Macedonean, dar nu ca Român. Întru aceasta dr. Tulicas se potrivește perfect lui tată său, care, ca membru al tribunalului din Selfidje (vil. Monastir) nu perde nici o ocazie de a nedreptăți pe Români. Noi credem, că în asemenea condițiuni, consiliul sanitar ar putea să se dispenseze de serviciile d-sale, iar d-nul Tulicas ar face mai bine să servească cu luminele sale vii pe aceia care l'au produs și pe cari îi admiră.

Acum cu examenele, sperăm că doctorii Patelis și Tulicas ne vor dovedi, că dacă sentimentele le sunt perverse, cultura le lipsește cu desăvîrșire și astfel toată mișcarea lor va deveni explicită.

3) Domnul Sterie Begna, cunoscut în Țară sub numele de Stelides, întretine cu multe sacrificii școalele grecești din Margarova.

Intr'un număr viitor, cînd ne vom ocupa mai pe larg de d. Begna, vom da o listă de numele tuturor acelora, cari s'au distins prin purtarea lor odioasă contra Romanismului.

Cînd scriem aceste rinduri, n'am putea să nu facem un mic discernămint. Din norocire, sunt în Țară Macedoneni cari merită recunoștința noastră profundă și stima tuturor pentru chipul cum și-au manifestat sentimentele lor naționale. Dr. Leonti,

Nae Gusi, Vasile Danu, Teodor Biciola, Tănase Dabo — ca să nu citez decît pe cei mai cunoscuți — au ajutat în totdeauna mișcarea românească în Macedonia, atît cu inteligentul d-lor sfat cît și cu mijloace bănești.

Un Armân.

GERMANII ȘI POLONII

Revista franceză, «Revue des Revues» publică în numărul său din urmă un prea interesant articol asupra luptei de rasă dintre Poloni și Germanii. Articolul e important nu numai din cauză că lămurește o mare chestiune politică ce interesează pe Germania, pe Austria, pe Rusia și, *last but not least* pe Poloni, ci pentru că în special noi Românii avem cuvinte a cunoaște exact această luptă, de oarece ea presintă multe analogii cu chestiunea noastră națională.

Il traducem în cele următoare :

I

Ca să începem, e neapărat de lipsă să facem nițică istorie și statistică. Dar liniștiți-vă. Unul din harnicii profesori dela Heidelberg, care vorbise timp de cinci sterturi de oră, deși nu ceruse cuvîntul decît pentru cinci minute, își termină discursul, ce se adresa membrilor unui congres internațional, mărturisind șagalnic, că el și cei de neamul său știu foarte bine, în asemenea împrejurări, cînd încep, dar nu știu cînd au să sfîrșească

Eu însă știu, cînd voi termina. Dar n'am să imitez nici pe connaționalii mei polonezi, urcîndu-mă pînă la secolul XII, spre a solidariza actualele tendințe ale d-lui Miguel cu acele ale lui Albert Ursul și ale lui Enric Leul. Ori cît ar fi de expresivă această apropiere, ea ar risca să devină plictisitoare. Voiu lăsa deci pe morți în liniștea mormintelor, și sub întinsul stabiliment german din epoca noastră, nu voi mai desvâli marele cimitir slav, de 4000 de mile pătrate, în care se află curțile sale cu jurați. Așa-i făcută viața ome-nească, că cu toții locuim necropole și

mintea mea așa e fasonată, că aș fi gata să unesc vocea mea cu a d. Miguel pentru un trist dar resemnat parastas, pe placa funerală, pe care el ar fi isbutit să înscrie numele celui din urmă gentilom polonez. Așa-i legea: cei tari și mari mănincă pe cei mici și slabi. Nu eu am făcut-o. Sunt dispus să mă supun ei — cu condițiunea, ca s'o văz realizată. Dar iată-mă la realitățile prezentului.

Fiind mai tare, Germanul a mîncat pe Slav pe malurile Elbei; el a continuat, sau el continuă, pe țărmurii Vistulei. Acesta e dreptul lui; admit. Dar al meu, pare-mi-se, este, ca să cercetez, cam pînă unde a ajuns el cu mîncarea.

Nu mă voi ocupa decît de Polonia incorporată la Prusia. Tratatetele dela 1815 i-au dat definitiv un total de teritor polonez coprinzînd aproape 1000 mile pătrate și 1.100.000 de suflete. Dar la această dată, marea mîncătorie era deja începută de mai mult ca șase secole, cu primii margravi de Brandenburg cari colonisau «mărcile» orientale. Mai mult sau mai puțin repede, pornirea spre orient, așa numitul *Drang nach Osten*, continua la intervale, absorbînd, după Prusia orientală (Königsberg), părăsită definitiv cavalerilor teutoni în 1466, Silezia, deslipită către jumătatea secolului XIV din comunitatea poloneză, reunită apoi cu Austria. Ea, mai așteptă a fi cucerită de către Frederic II. Vechile teritorii slave, înglobate în Statul prusian coprind ast-fel patru mari provincii: Pomerania, Prusia orientală și occidentală, ducatul de Posen, Silesia. Cîți Poloni mai rămîn?

Mă grăbesc să adaog, că pentru toate evaluările mele, eu sunt hotărit să mă orientez după statistica oficială germană, ținînd cont de comentarele și îndreptările propuse de către scriitorii germani.

Cifrele oficiale din 1890 au fost controlate mai ales de d. Böck, într'un studiu

publicat, în 1894, (în *Preussische Jahrbücher* vol. 77, p. 425), și de d. C. C., autor al unei broșuri *Aus unserer Ostmark*, editată la Lipsca, anul trecut. Cea mai restrînsă evaluare e adoptată de d. Böck; ea indică 3.124.519 Slavi aparținînd Statului prusian.

Cum? Tot mai sunt atîția? Dar aceste cîteva milioane echivalează aproape cu jumătate din numărul Polonilor din Polonia întreagă, împărțită în 1815: 6 milioane și jumătate aproape, la acea dată! E adevărat însă, că azi, statisticele oficiale ale celor trei puteri împărțitoare indică, pentru această populațiune, un total care s'a indoit:

9.000 000	în țifre rotunde, în Rusia
3.400.000	» » » » Austria
3.000.000	» » » » Germania.

Asta nu e tot. Iată cum, tot după d. Böck, s'a modificat dela 1801 — 1890, proporțiunea elementului slav în populațiunea prusiană:

In 1801	20.036.500 Germani
»	2.408.000 Polonezi
In 1890	26.525.718 Germani
»	3.124.519 Polonezi

Balanța pare, la prima vedere, favorabilă elementului german. În beneficiul său erau 32.564% înmulțire, și numai 29.746% înmulțire a elementului slav. Albert Ursul a găsit viteji continuatori. Dar aceasta numai la aparență. Înmulțirea proporțională corespunde, de fapt, în ceea ce privește pe Germani, totalității Statului prusian, care, precum se știe, a mai primit în interval un considerabil adaos de teritorii germane, cită vreme provinciile sale germane nu i s'au înmulțit. Dar în aceste provincii nu numai că elementul german n'a progresat în proporție, ci, din potrivă el a dat îndărăt, și nu numai d. Böck poate constata acest fapt. Într'un studiu al d-lui Engner, publicat, în 1894, în «*Neues Blatt*» din Lipsca, be baza datelor oficiale, eu

văd stabilit, că populațiunea germană a ducatului de Posen nu s'a înmulțit dela 1867—1892 decît cu 2 %, pe cînd înmulțirea populațiunei poloneze era de douăsprezece ori mai mare, de 24,5 % exact!

Care va să zică, nu Germanul mănîncă pe Polonez, ci vice-versa, și Germanii sunt cei dintîiu care țipă, iar măsurile represive și destructive, la care voi ajunge numai decît au fost, în parte, motivate de această constatare.

Dar asta încă nu e totul.

Ducatul de Posen și județele vecine, de Bromberg, de Marienwerder sau de Danzig sunt achizițiuni relativ recente.

Ce se petrece în Silezia, care este o achiziție de trei ori seculară, cel puțin din punctul de vedere al comunității germane? În momentul cînd a părăsit-o, în 1533, Casimir cel Mare, nu exercita acolo decît un drept nominal de suzeranitate. Cedată, în acest moment, Boemiei, Silezia trecu, dela 1526 sub sceptrul Austriei. Ea face parte, dela 1745, din Statul Prusian. Mai sunt aci Poloni? Dacă ne-am lua după statisticele oficiale, pînă la 1890 nu ar fi mai existat aci Poloni, căci aceste statistici se mărgineau să deosebească în populațiune numai protestanți și catolici. Dar în 1890 se făcu o nouă clasare, în scopul de a găsi numărul persoanelor cari *se servesc exclusiv de limba poloneză la vatra familiară*. Această nouă statistică dete rezultate uimitoare: 882 de supuși de această categorie la 1.000 în districtul Pless (*Psscsyna*), 863 în districtul Rosenberg (*Olesko*).

Este una din apucăturile puerile ale regimului german, că schimbă numele naționale ale localităților. Ea face parte dintr'un sistem, ale cărui rezultate le voi arăta numai decît.

În unsprezece alte județuri, proporțiunea variază cam dela 800—850; în alte șapte, ea cade la 450; în unul singur, ea se gă-

sește redusă la 57. Iată dar opera de trei secole, și voi, teribili mîncători, tot n'ați înaintat! Unul dintre voi îmi răspunde, că, dela 1816, cota parte a populațiunei voastre a scăzut, în această provincie sileziană, dela 55 % la 45 %. Care va să zică, dați înapoi? Ați avut majoritatea, și ați perdut-o! Eu înțeleg mîhnirea voastră, dar nu pricep mînia voastră. Și totuși voi sunteți un popor de filosofi! Adineaori eram resemnat. Resemnați-vă și voi. Voi ați mîncat; veți fi și voi mîncăți la rîndul vostru. Și aceasta e o lege: voi nu o veți schimba. Dar voi pretindeți că da, și voi înarmați în potruva acestei reacțiuni implacabile a destinilor omenesți toate resorturile energiei voastre, toate elementele puternicei voastre organizațiuni naționale.

Eu cred însă, că vă perdeți zadarnic vremea și că nu veți face, decît să grăbiți ora inevitabile revanșe. Unii dintre voi, cei mai gînditori, împărtășesc convicțiunea mea. Ce minunat ați mai manevrat voi fălcile voastre! Dar nu ați putut mîncă decît oameni. *Ideia* a rămas; ea nu se poate mîncă; iar ea va creia, ea creiază deja, alți oameni, cari au să vă mînce. Încă odată, resemnați-vă! Pretindeți cumva, că veți proceda de aci nainte mai bine ca în trecut? Ce deplorabilă iluziune! Să spunem cîte-va cuvinte despre acest trecut și despre prezentul pe care voți să-l substituiți.

(Va urma).

PRIGONIREA SLOVACILOR

Cetim în *Tribuna Poporului*: În Iulie anul trecut s'a făcut în protopopiatul Turocz alegerile funcționarilor bisericești evanghelice, la cari au eșit învingători *naționaliștii Slovaci*, față cu ceata renegaților cari au fost învinși. Solgăbirăul *Bánitzky* din T.-Sv.-Martin că-

ruia nu-i zic altfel Slovaci de cât călău, pentru a-și răsbuna de infringemente, a ațîțat forurile superioare bisericești, conventele (sinodale) districtual și general a porni cercetare în contra panslavorilor rebeli, încărcîndu-i pe aceștia cu o mulțime de «crime canonice» și «de stat».

Forurile bisericești au dat porunca nu consistorului competent din Turocz ci celui din Zölyom, unde șed renegați incarnați, a judeca pe ce acușați. Și astfel zilele aceste tribunalul bisericesc din B. Bistrița a judecat dreptatea celor acușați, osîndindu-i pe toți la amende de cite 35 — 230 fl., în cea mai mare parte preoți și inspectori bisericești; a nimicit alegerea și înaintarea documentelor la forul disciplinar spre a se porni o nouă cercetare «*pentru corteșiri și răsvrătiri naționale*».

Cel mai trist lucru pentru Slovaci este, că plingerile lor fie naționale ori bisericești, nu găsesc nicăieri răsunset.

PE PANTĂ

E clar: Maghiarismul cade «de a berbeleacu» cum s'ar zice. Corupția și violența i-au săpat groapa.

«*Gazeta Transilvaniei*» comentînd criza din Ungaria, face următoarele nemerite reflecțiuni:

Dacă este adevărat, că toate păcatele se răsbună în lumea aceasta, atunci cele ce se petrec azi în dieta ungară și în jurul ei nu fac, decît să illustreze în modul cel mai viu această experiență a vieții.

Regimul de volnicii și de violențe, care prin terorismul său, prin despotismul de rassă, prin disprețul său față cu legile și prin cinismul, cu care comitea ori ce abuzuri în folosul puterii sale, a ajuns să fie o plagă pentru cea mai mare parte a populației statului, să fie un flagel pentru popoarele nemaghiare: acest regim, care a știut să facă din parlament

și din toate instituțiunile țării un domeniu exclusiv de interese specifice maghiare, eată-l acum urmărit de propriile lui fapte, eată-l față în față cu patimele și cu spuritele rele ce însuși le-a crescut și le-a nutrit!

Se credea regimul, poreclit liberal, pentru totdeauna îngrădit în contra periculelor, ce ar putea amenința domnia lui, căci dispunea de-o covârșitoare majoritate în dietă și se simția scutit de orice antagonisme periculoase naționale. În dietă fiind Ungurii ei între ei, iar naționalitățile «dușmane statului» scoase de acolo cu desăvîrșire, mergea lucrul neted și cînd deveneau stingacii mai impacienți, acest regim știa să-i liniștească pentru moment cu inscenarea cite unei nouă prigoniri contra Românilor etc., cu cite o nouă concesiune stoarsă dela Viena în «interesul maghiarismului» și ici colo cu cite o reformă așa zisă liberală.

A mers așa un șir lung de ani, pînă ce eșind la iveală un Bánffy, îngîmfarea clicei domnitoare a ajuns pînă acolo, în cât la alegerile din urmă dietale a ras aproape pe jumătate opoziția maghiară. Din momentul acesta tot mai nesuferite au devenit raporturile guvernului cu opoziția, pînă ce ele au ajuns în stadiul extremei dușmăanii, ce a produs desordinea și halul de azi în dietă.

Din cunoscutul manifest către «națiune», din toate enunțațiunile, declarațiile, vorbirile, din toți articolii de ziar ai opoziției unite maghiare răsună neconținut acușățiunea, că guvernul Bánffy a exercitat cel mai sălbatic terorism la alegerile dietale, că a falsificat prin abuzuri și corupțiune cu bani reprezentațiunea poporului și că a făcut toate acestea conspirînd în contra constituției. Bánffy se căsnește din răspuneri a se apăra, punînd vina pe terorismul minorității. În contra acestui terorism, zice el, guvernul și partida «liberală» sunt decîși

a rezista cu toate puterile apărînd constituția și parlamentarismul.

Nimic nu ajută însă, nimic nu mai poate imblîndi furia opoziției. Nimeni nu mai crede asigurărilor clicei dela putere. Nu numai opoziția, ci și fruntașii liberali, cari au părăsit în mare număr partida guvernului, văd numai o singură scăpare: în retragerea lui Bánffy din naintea mișcării resvrătitoare a minorității. Dintre toate relele, ce pot ajunge ordinea parlamentară, aceasta li-se pare cel mai mic.

Sărman parlamentarism unguresc, în ce stare deplorabilă ai ajuns prin păcatele celor, ce te călăresc!

Astăzi e ziua destinată pentru alegerea președintelui camerei. Din Budapesta se vestește, că opoziția e decisă a face obstrucțiune față cu această alegere. Motivul și l-a aflat în candidarea la postul de președinte a faimosului trabant a lui Bánffy, a ministrului de interne Perczel. Acesta este, după ministrul-președinte, cel mai urgent de opoziție.

Nemesea îl ajunse și pe Perczel în judecata, cu care toată pressa opozițională, fără deosebire, i-a întîmpinat candidatura. De-arîndu-l i-s'a spus, că este «prototipul violenței nelegale», că «e violent și gata la toate în interesul puterii», că «toate abuzurile, violențele și brutalitățile regimului Bánffy sunt legate de numele său», că în toate faptele lui de pînă acum se manifestă «cea mai bruscă și nedreaptă părtinire», că «într'nsul se unește disprețul legii cu cea mai egoistă volnicie» și că ca ministru de interne, «a luat în apărare abuzurile de administrație cu o energie, cu o consecință flegmatică și cu un cinism ne mai pomenit» etc.

Ce se mai zică după toate acestea opoziția naționalităților despre «lăudatul» ministru de interne? Dar azi nu e rîndul ei, ci al kossuthiștilor, al apoonyiștilor și al celor din partida poporală maghiară.

Vedea-vor obstrucționiștii maghiari, cum o vor isprăvi cu Bánffy și cu Perczel. De-ocamdată soarta răsburătoare de păcate îi mină pe ei înainte.

UNGURII IN STRÎMTOARE

Li se înfundă mereu Maghiarilor. In ori-ce cas, amare sărbători au să petreacă guvernamentalii maghiari. Dar nici opozițiunei nu-i se pot prevesti zile dalbe.

Tribuna Poporului, vorbind despre situația cabinetului Bánffy, zice:

Șentru a se putea continua viața mecanică a Statului dela 1 Ianuarie 1899 încolo, ar trebui să fie votate în dietă, în decursul celor 10 zile, ce-i mai stau la dispoziție, ca strictul minimum, două legi: *provisorul bugetar (indemnity, de 4 luni)* și *provisorul sau prelungirea pactului economic cu Austria*. De oare-ce însă, de cînd cu obstrucția, nu există nici o speranță nici măcar în această privință, Tisza cel bătrîn a născocit faimosul său proiect de lege pe cale neparlamentară, mai bine zis: extra-parlamentară și de practicat pe cale neconstituțională. Sau cum ei între ei au botezat reciproc pornirile lor: opoziția face *revoluție* contra constituției, iar ceata *Tisza-Bánffy-Gajáristá conjurație*, în contra constituției.

Așa e firea lor: de cînd s'au sălășluit printre popoarele pacinice, mereu fac *revoluții și conspirații*, în lăuntru și în afară din țară. Acum în era modernă, inscenează *revoluție și conspirație* în contra propriei lor constituțiuni, răsboindu-se unii cu alții.

Care va învinge și care va fi frîntă din cele două tabere?

Iată întrebarea de căpetenie, de care le sunt frămîntați creierii. Iată *punctum saliens*, rostul situației actuale *specifice maghiare*, iar în sens mai lărgit al celei din Ungaria însăși.

Guvernul, chiar dacă ar reuși oare-cum a duce trebile statului dela 1 Ianuarie în sensul *lex-Tisza*-iste — votate ori nevotate, nu a făcut ceva mare treabă; ba nici chiar dacă l'ar ajuta norocul și ar storce cumva în dietă provisoriiile de budget, de pact, de legea recruților, — cele mai indispensabile; căci prin aceasta ar ciștiga numai un restimp de cite-va luni, în care de sigur patimile și înverșunarea *revoluției*, ba și chiar a *conspirației* s'ar potența.

Șansele ambelor tabere de biruință și de înfringere sunt cam următoarele :

Din semnele, informațiunile și scrisesele ziarelor, fie guvernamentale, ori opoziționale, din Budapesta și Viena, reiese, că Coroana sprijinește hotărît pe *Bánffy*, nevoind din punctul său de privire, a face să învingă *revoluția*, din care s'a născut *conspirația*.

Partidul, adevăratul cel ce au iscălit proiectul lui Tisza, au tot cuvîntul și tot interesul material și moral, a ține morțiș la stăpînul lor, mai ales fiind-că acolo sunt și stîlpii Jidani ai regimului. Înstirșit, afară în țară, în mijlocul nației, domnește par-că apatie deplină față cu frământările din centru, astfel încît din partea asta guvernul n'are a se teme de vre-o mișcare hotărîtoare.

Șansele opoziției au basa lor de căpetenie și cea mai puternică, lucru firesc, în dorul de luptă contra corupției și volniciei.

Al doilea îndemnat înflăcător «idealnic» al pornirii *revoluției* contra *conspirației* este «apărarea conștiinței de perire». Dacă n'ar fi pătate aceste două îndemnatări cu șovinismul de rassă, am crede și noi în sinceritatea lor, ast-fel însă nu ne inspiră nici o încredere.

Cît despre celelalte îndemnuri de reboire, mai reale și practice, nici nu e nevoie să amintim mai pe larg avînd toate în vedere ajungerea la putere și la buget, fie singure ori în vre-o coaliție oare-care.

Să vedem mai bine cum se pronunță în cauza aceasta unul dintre disidenți, contele *Andrássy Gyula*, fiul fostului cancelar. El adică a adresat alegătorilor săi o scrisoare justificătoare, pentru a-și explica eșirea din partid și expune cu acest prilej situația critică de astăzi. Începe astfel:

«În parlament domnește o stare revoluționară. Minoritatea voește să triumfeze prin putere brutală».

Și prevede mai departe o «*luptă pe moarte și viață*».

El condamnă atît opoziția pentru modul ei de luptă, cît și pe Tisza-Bánffy pentru chipul, cum voesc să frîngă opoziția. Pre-cum stau lucrurile astăzi dezvoltate, ține că «ocărmuirea țării afară din lege e inevitabilă». Dar admițînd că va reuși guvernul a merge ast-fel înainte, *Andrássy* se întrebă: «Ceea ce însă va fi făptuit pe cale nelegală, oare va avea putere obligatoare?».

«O contra revoluție — zice — poate fi dusă cu succes numai prin mijloacele absolutismului». . . ba «sunt împrejurări, care impun ca datorință încălcarea volnică a dreptului».

Guvernul zice, ar putea să încerce norocul cu clotura, pentru a frînge obstrucția, dar : va fi oare guvernul în stare aplicînd în mod drept actualul regulament al dietei peste tot a introduce clotura; și nu va ajunge oare în situația de a face chiar în parlament o lovitură de stat?».

Discutînd mai departe șansele, contele *Andrássy*, către sfîrșit ajunge la următoarea convingere :

Îndreptarea relelor stări se va dovedi ca imposibilă atît prin clotură, cît și chiar prin noi alegeri. Această convingere m'a silit a o rupe cu toți aceia, cu cari am conlucrat pînă acum și cari, durere, voesc să cruțe boala parlamentarismului cu aceleași mijloace, cu care au dezvoltat-o tare. . . . Au început a face *politică falsă* prin mijloace *greșite*.

Pentru a pune capăt răsboierei și în pri-

mul rînd a face posibilă peste tot continuarea vieții statului, autorul scrisorii ține de neînconjurat cererea unuia din aceste două precedente: ori guvernul frînge opoziția prin guvernare și mijloacele mai mult ori mai puțin absolutistice; ori învinge opoziția, minoritatea revoluționară, culcînd pe Bánffy și majoritatea lui. Ambele precedente-s rele, periculoase, dar acest din urmă îl consideră de mai puțin primejdios: de aceea propune, că «*Bánffy trebuie delăturat*».

„GRESALA REGRETABILĂ”

Articolul «Moment de reculegere», ce apărură în numărul nostru din urmă, a produs în redacția *Tribunei* un efect contrar de cel așteptat. Credeam, că redacția «*Tribunei*» va admite împreună cu noi, că în aceste momente de criză de Stat în Austro-Ungaria ar fi ceva mai bun de făcut, decît de a reedita, în lungi serii de articole, lucruri spuse și cunoscute. Ni se părea, că în interesul cauzei comune, ar fi indispensabil, ca în aceste împrejurări lupta dintre frați să înceteze pe un moment, să facă loc unui armistițiu și să se dea evenimentelor dela Pesta și Viena importanța și atențiunea ce o merită. Și le spuneam acestea calm și cu bună-voință.

În loc însă, ca aceste cuvinte nepărtinitoare să fie considerate după intențiunea curată, din care isvorau, ne pomenirăm cu o nouă ediție de articole polemice adresate de astă dată — nouă!

Mulțumim de această grațioasă atențiune — dar persistăm ferm în opiniunea noastră, că toate chestiile își au momentele lor, și că în aceste

momente ar trebui să urmărim cu toții svîrcolirile dușmanului comun. O «*regretabilă greșală*» ar fi, dacă n-am face astfel. Nu vom aluneca deci pe terenul pe care ne invită redacțiunea «*Tribunei*».

În ce privește afirmațiunea articolului nostru, că partidul național de peste munți se scindă în două tabere, fiecare cu înclinări pentru unul sau celalalt partid de la noi, «*Tribuna*» declară:

Nu putem să nu constatăm cît mai în grabă și cît mai hotărît marea greșală principială ce se face aci, fie și numai în treacăt.

Ne place a crede, că aceste aserțiuni s'au strecurat pe neobservate ori printr'o mare pripală în organul, pe care ne-am obicinuit să-l vedem întotdeauna la înălțimile de vultur ale mării cauze naționale. Ori-cum ar fi însă, desavăuăm în cel mai categoric și mai hotărît mod aserțiunile de mai sus, ca absolut greșite și neîntemeiate.

Dacă partidul nostru național — Doamne ferește — ar fi ajuns la starea nenorocită, pe care o admite «*Verax*» al «*Ligii*», ar trebui și am fi vrednici ca «*Liga*» să ne admînteze să ne mustre și să ne ocărăscă.

..... declarăm solemn și categoric, că noi, cari reprezentăm partidul național român, nu înclinăm pentru nici un partid din România cu preferință și în defavorul altuia. Din contră, avem față cu amîndouă partidele istorice ale țării aceleași simpatii și aceeași dragoste frățească. Negăm hotărît, că marea majoritate a partidului, sau comitetul național, în actuală sa formațiune, ar fi adoptat divisiunile politice militante din România.

Am ținut întotdeauna și este credeul nostru politic să ținem cu sîntenție la enunțațiunile conferințelor naționale și la hotărîrile comitetului național luate în această privință.

Tocmai concepțiunea înaltă ce o avem despre chestia națională și în special despre cauza poporului nostru, este ceea-ce ne-a inspirat și ne-a impus această luptă, pe care vom purta-o întotdeauna, și față de ori și cine, tocmai spre a înfrînge tendințele mitite, cari ar voi să atașeze poporul nostru, fie întreg, fie în parte, la vre-un alt partid politic, fie din România, fie din patrie, fie dintr-altă țară.

În privința aceasta, nouă ne planează ne-
conținut înaintea ochilor exemplul trist ce ni-
l dau Sârbii din Ungaria, sfîșiți în partide pe
tema partidelor din regatul Sârbiei. A înlă-
tura dela noi acest desastru, este problema
noastră mare, și în acest scop credem a avea
drept să contăm la sprijinul desinteresat al
tuturor Românilor buni, în special la spriji-
nul bărbaților din jurul Ligei culturale.

Luăm cu plăcere act de aceste
enunțări și sperăm, că se vor e-
vita fapte cari produc în opiniunea
publică impresiunea, că diviziunile
noastre politice divid și pe Români
de peste munți.

Verax.

O GAZETA POPULARA IN PRIMEJDIE

«Deșteptarea» din Cernăuți, organul,
bine scris, pentru poporul român de a-
colo, are să lupte cu mari nevoi finan-
țiare. Dăm în cele următoare un pasaj
dintr'un recent articol al acestui valoros
ziar, ca cetitorii să se convingă că acest
ziar *merită să fie abonat și la noi*, de către
toți cei ce înțeleg însemnătatea lui.

Cum trebuie să luptăm noi?

«Cu puteri unite» a zis prea luminatul și
prea înălțatul nostru Impărat Francisc Iosif I
cînd a luat la anul 1848 trînele mării împă-
rății Austro-Ungare în mîini, căci unde-i unul
nu-i putere la nevoi și la durere; unde s doi
puterea crește și dușmanul nu sporește», zice
iară marele nostru poet *Vasile Alexandri*.

Așa dară, «cu puteri unite», cum am zice
umăr la umăr; trebuie să ne luptăm pentru
drepturile, ce ni le-a dat prea bunul nostru
Impărat. Și unul din drepturile cele multe, ce
ni-l'a dat Impăratul nostru și ni-se cuvine, este și
dreptul, ca să ne folosim de limba noastră ro-
mânească. Impăratul nostru a zis să ne luptăm
«cu puteri unite», adică nu numai unul, nu
numai duoi, trei sau vre'o ciți-va numai, ci
cu toții, cu mic cu mare, tînăr și bătrîn —
dela vlădică pînă la opincă — cu toții să ne
luptăm într'o luptă sfîntă pentru dreptul, ce
i-se cuvine *limbei române*.

Și limbei românei-se cuvine în țara noastră
mare dreptate, cine vrea să știe: Toți slujbașii
împărătești — dela cel mai mare, adică dela
președintele țării pînă la cel mai mic, adică
pînă la acela ce scrie numai cu ziua — trebuie
să știe bine scri și vorbi românește. Zicem a-
păsat! Mai întîiu *președintele țării și toți sfetnicii
lui* trebuie să știe scri și vorbi românește, apoi
căpitanii și comisarii, judecătorii și cei dela
visterie, tot așa și cîrmacii noștri din comi-
tetul țării.

Școlile din țara noastră, pe unde sunt Ro-
mâni, toate trebuie să fie românești, în cari
să învățăm noi numai românește și nu și alte
limbi, ca cea nemțească. Ce nevoie avem noi
să învățăm nemțește așa de mult, ca să-i în-
trecem și pe șvabi în vorba lor? Suntem noi
în țara nemțească? Nu trăim noi în țara stră-
moșilor noștri, cari și-au vărsat sîngele, pen-
tru-ca să o apere de dușmani? Și acuma după
ce avem noi țara și limba ca moșteuire dela
străbuni, să ne chinuim cu învățarea unei
limbi străine, pe care strămoșii noștri poate
nici după nume n'au cunoscut-o?! De ce nu
învățăm străinii limba noastră ast românească?
De ce?

Dacă le place străinilor să domnescă și să
poruncească în țara noastră, învețe și limba
noastră. Dacă le place a trăi în țara noastră
placă-le și limba noastră, care ni e scumpă, de
o mie de ori mai scumpă, decît toți străinii
ce umblă cu diavolescul gînd să ne stingă
din dulcea Bucovină.

În cancelăriile sătești trebuie să scrie secre-
tarii numai scrisori românești — fie la Impă-
ratul, fie la președintele țării, fie la căpitanul,
fie în sfîrșit la ori-cine a fi, numai românește
trebuie să scrie. Asta o cere dreptul limbei
noastre! Și aceasta se poate tare ușor isprăvi
dacă comitetele sătești ar hotărî odată pentru
totdauna, ca toate scrisorile, ce au să iasă din
cancelaria comună, să le scrie secretarii nu-
mai în limba românească.

Noi trebuie să ne luptăm așa dară din toate
puterile noastre și cu «puteri unite» pentru
dobîndirea dreptului și cinstei, ce i-se cuvine
limbei române în țara noastră. Și pentru lu-
crul acesta cu toții trebuie să ne luptăm: de-
putații români în fruntea noastră, iar noi ca
o oaste bine rînduită să ascultăm de glasul
deputaților români, cînd va fi vorba de do-
bîndirea *dreptului* limbei române. Deputații no-
ștri trebuie să ne dea pildă bună și cînd de-

putații vor fi la înălțimea chemării și noi așteptăm de vom lupta ca lei pentru drepturile noastre și pentru dreptul limbei române!

Și cât timp nu ne vom ocupa de lucru cu bună chibzuință, cât timp nu ne vom apuca la luptă dreaptă pentru tot ce e al nostru, atita vreme vom fi ghionțiți, batjocoriți și nebăgați în seamă ca cei mai de pe urmă. În țara noastră noi însă nu avem să fim cei de pe urmă, noi trebuie să fim cei dintii. Pentru ca să fim cei dintii, trebuie să câștigăm iar ce am pierdut. Lucruri pierdute numai prin luptă se pot dobândi.

Deci la luptă, fraților Români, pentru dobândirea dreptului limbei române și Dumnezeu sfântul ne a ajuta și ne-a ocroti sub aripile sale pentru că avem să ne luptăm pentru lucru tare sfânt, pentru limba română.

GEORGE CANTACUZINO

Zilele acestea se sfârși unul din brăbații de valoare ai țării: George Cantacuzino, fostul ministru de finanțe.

Deplîns nu numai de întreg partidul liberal, din care făcea parte, ci și de adversarii săi politici, el fu condus, fără pompă, dar însoțit de o imensă lume, la locașul odihnei de veci.

George Cantacuzino a fost ani de-arîndul membru în comitetul central al Ligii Culturale, în care a dezvoltat o foarte înlinsă și energică activitate.

Depunem omagiile noastre de respect și sincerele noastre condoleanțe pe mormîntul acestui patriot de inimă, de muncă și de energie.

DIN BUCOVINA

«Patria» din Cernăuți primește următoarea telegramă semnificativă din Viena:

«Toate dietele provinciale ale regatelor și țărilor reprezentate în camera imperială vor fi convocate în restimpul între Crăciun și Anul Nou.

«Maj. Sa Împăratul va transmite dietelor un răspuns, care va cuprinde și un pasagiu de însemnătate politică deosebită.

«Răspunsul către dieta Bucovinei va fi redigat și în *limba română*.

«Este remarcabil că răspunsul va veni la cunoștința dietelor pe timpul ajurnării camerei imperiale, cînd soarta parlamentului central a devenit dubioasă și se crede că acest răspuns al M. Sale va cuprinde pasage relative la *lărgirea competenței dietelor*.

NOU PERICOL

Sub acest titlu de alarmă, *Tribuna* din Sibii publică următorul articol, pe care îl recomandăm atențiunei cetitorilor noștri.

Vom avea de purtat în curînd lupte grele, cari vor reclama forțele tuturor și vor reclama mai ales caractere tari și suflete entusiaste.

Am amintit ieri de unul dintre aceste pericole, care amenință *direct* o jumătate a poporului nostru, pe credincioșii bisericii gr.-cat., ear' *indirect* întreg poporul, întreg neamul. Este chestiunea *autonomiei bisericesti*.

Printr'o indiscrețiune proiectul de statut organic al autonomiei catolice s'a publicat în «Magyar Allam». Noi nu am văzut acest ziar, căci n'avem raporturi cu el, dar' am văzut în alte ziare reprodus, în parte, acel proiect. Pe basa acestei părți am signalat faptul, că statutul-proiect nu *amintește de biserica greco-catolică*.

De aci s'ar putea deduce că:

Sau biserica română greco-catolică a fost lăsată să-și organizeze autonomia sa proprie, pe basa drepturilor sale de independență;

Sau ea a fost așa de mult contopită în noua organizație, încît nici numele nu i-s'a mai păstrat, cel puțin ca o amintire istorică.

Pentru prima alternativă pleda *dreptul* și — faptul că bisericii catolice (maghiare) din Ardeal i-s'a creat, prin însuși proiectul acesta, o poziție excepțională, garantîndu-i-se organizațiunea sa autonomă existentă.

Pentru a doua pleda sinistra veste, anunțată cite-va zile înainte în mod semi-oficios dela Blaj.

Acum avem înaintene o mare parte a statutului-proiect, așa cum se publică în organul oficios al guvernului «Pester Lloyd» și ne putem convinge, că comisiunea emisă de congresul regnicolar a tratat în modul cel mai revoltător cu biserica română greco-catolică.

Nu numai că nu i-a respectat autonomia separată și independența sa istorică, ci a contopit-o așa de mult, pe hîrtie, în organizația autonomică a bisericii romano-catolice, în cît nici numele nu i-a mai rămas.

Trebuie într-adevăr să pescuești prin halul de paragrafi, ca să mai afli vre-o urmă din biserica independentă a Românilor greco-catolici.

Intr'adevăr în partea primă a «dispozițiilor generale» nici pomenire despre o «biserică greco-catolică»; se evită tendențios chiar și acolo unde s'ar părea inevitabilă.

În §. 1 se zice, că organizațiunea autonomă se creează pentru conducerea «a-facerilor lumesti a *catolicilor* din Ungaria». Și așa se urmează consecuent, fără a pomeni măcar cuvîntul «greco-catolic», ori «catolic de ritul grecesc». Ai crede că nu e vorbă aci decît exclusiv de biserica catolică de ritul latin sau româno-catolică.

Abia în al treilea capitol, unde se specifică taxativ membrii *congresului* și ai di-

recțiunei, găsești urme din biserica oarecînd «greco-catolică».

Astfel §. 50 zice «presidentul congresului regnicolar al catolicilor este *primatetele țarei*» — primatetele din Strigon, cu care biserica română greco-catolică de drept și de fapt nu are absolut nimic.

«Dacă scaunul arhiepiscopului de Strigon este vacant — continuă §-ul — (e president) cel mai vechiu archiepiscop după demnitate.»

Adecă nici o deosebire de rit; ori-care archiepiscop.

În §. 51 se enumeră membrii din cler ai congresului astfel:

«Archiepiscopii de Calocsa, Agria și *Alba-Iulia*». Sub numele din urmă se ascunde «Archiepiscopul și Mitropolitul de Alba-Iulia și Făgăraș», sau Mitropolitul din Blaj.

Și așa mai departe! În toți paragrafii găsim dispoziții cari hotăresc *de nobis, sine nobis*, asupra bisericii române.

Va să zică e fapt, că vor să absoarbă în oceanul catolicismului maghiar biserica română greco-catolică.

Nu e definitiv lucrul, nici încît privește *voința*, pentru că stăm în fața unui *proiect*, care are să mai treacă prin cite-va foruri.

Dar și atîta ne îndreptățește, și ne silește, să vestim să alarmăm chiar, că stăm în fața unui ne mai pomenit de cutezător *atentat!*

Este atentatul pe care însăși «Unirea» din Blaj îl numește

«**Atentatul, care se plănuește în conțelegere cu regimul civil din partea episcopatului catolic de rit latin din Ungaria, episcopat, care precum arată semnele, și-a uitat de apostolia lui Cristos și s'a înhamat la carul șovinismului național.**»

Nu ne temem de acest atentat; nu ne descurajază. Ba din contră ne entusias-

mează oarba cutezanță a aceloră, cari se numesc episcopi creștini, și sunt șoviniști păgini.

În orbă lor ei ne ating într-o parte, care pînă acum a stat cam retrasă, în luptele noastre, cam rezervate. Sunt multe forțe concentrate la sinul bisericii greco-catolice; forțe vii, cari muncesc din greu, dar a căror activitate în luptele noastre de pînă acum nu am resimțit-o în măsură îndestulitoare.

Acum cînd lupta pusă în prospect se va declara pe față, și cînd atentatul manifestat prin voință se va arăta prin fapte, atunci în fine se va vedea o luptă cum nu s'a mai văzut la noi demult, demult.

Aci, se va vedea pregnant, cum suntem cu adevărat una, dela vlădică pînă la o-pincă, implacabili și intransigenți, *et si fractus illabatur orbis...*

CRISĂ DE STAT

Fiarul vienes «*Reichwehr*», publică sub titlul de mai sus, în fruntea numărului său de Simbătă, o corespondență lungă din Budapesta, ce a primit-o dela un politician maghiar. Zice, că o publică bucuros, *fără a-se identifica însă* cu vederile desfășurate întrînsa.

Autorul corespondenței arată mai întîiu cu de-amăruntul, cauzele crizei actuale; spune, că izvorul încurcăturilor de astăzi este rezultatul ultimelor alegeri dietale, care a fost atît de nefavorabil pentru partidele opoziționale. Aceste au prins ură în contra lui Bánffy și temîndu-se că dacă se vor mai face alegeri sub el, rîndurile opoziției vor fi și mai mult decimate, stăruie în tot chipul să-l silească a-se retrage. Obstrucțiunea de azi nu voește alta, decît demisiunea cabinetului Bánffy. Acesta însă se lupta din răspu-teri pentru ase susținea și a salvă principiul majorității față cu terorismul minorității. Se poate însă, că partidele opoziționale în frunte cu partida lui Apponyi sunt decise să meargă *pînă la extrem*, și atunci cabinetul Bánffy poate cădea

de-odată, în luptă, cum a căzut cabinetul Badeni sub impresiunea resvrătirii contra dreptului și a legei străplîntată pe strade.

«Cine va cîștiga atunci?» întrebă autorul. «Obstrucțiunea, minoritatea în parlament, minoritatea națiunii. Invins va fi principiul majorității, distrus tărîmul parlamentar. Oare aceasta va fi un cîștig? Pentru cine? Pentru această minoritate, căreia atunci, poate i-se va da în adevăr ceruta garanție a liberilor alegeri, sau spre a vorbi mai lămurit, i-se va da asigurarea, că alegerile ei vor fi promovate. Și care ar fi prețul pentru acest succes? *Aici este simburile situațiunii politice.* Cestiunea prețului, pe care încheerea socoteleii va scoate la iveală, este întrebarea capitală, la care avem să răspundem. Și acest răspuns sună astfel:

«...Acest preț nu va fi decît ruinul statului maghiar unitar, începutul sfîrșitului egemoniei rasei maghiare. Pare necredibil, și totuși este adevărul cel mai pur.»

«Să nu uităm ce ar avea să însemneze dacă o minoritate parlamentară, care nu se distinge decît numai prin necruțătoare energie, ar putea să-și ducă în împlinire voința și să facă ca voința ei să fie cea mai înaltă lege pentru stat și popor. Să nu uităm că printr'asta s'ar da exemplul succes al unei *revoluțiuni parlamentare*, care de aici încolo ar putea fi imitat de ori-cine — și de-o *minoritate națională*. Ori doară nu vedem, că deja azi, cînd abia s'au dat primele pușcături de luptă, *delegațiunea croată* (deputații croați din dieta ungară) *a cîștigat o importanță, pe care abia a vizitat-o vre-odată mai nainte!* Și Croații vor ști de sigur să scoată din situația politică de față un cîștig destul de considerabil de putere politică. Deja azi ei ar fi în poziție a presenta ori-cărui nou ministru-președinte, o mică socoteală, o despăgubire modestă pentru servicii fă-

cute și ce le vor mai face. Și cu cât mai inversunată va fi lupta între o majoritate maghiară și o minoritate maghiară, cu atât mai mult va trebui să crească importanța delegațiunii croate și influența ei la încheierea păcii.

«Acesta iarăși ar fi un exemplu aco-perit de succes, care ar provoca imitare și ar afla imitare. Și Românii cu greu ar mai continua politica de passivitate, dacă o politică activă le-ar promite eiștig. Și dacă, în fine, după ce lupta va fi terminată, ar ocupa teren o libertate electorală, cum nici una din partidele obstructioniste nu și-o închipuesce, cum însă sub influența crescîndă a grupurilor de partid nemaghiare s'ar înșășișa fără îndoială, atunci nici din Ungaria de sus și din comitatele de vest nu s'ar mai alege tot numai deputați maghiari în parlament, ca astăzi.»

Si de vom fi odată așa de departe, ca să avem în parlament clubul nostru croat, partida noastră română și poate și fracțiunea noastră slovacă lângă grupulețul de Sași ardeleni, ei bine, atunci vom fi ajuns tocmai acolo, unde stă astăzi Austria: la cestiunea autonomiei naționale. Aceasta ar fi însă de sigur sfirșitul egemoniei maghiare, inceputul unei politice a egalei îndreptățiri naționale. Și dacă Austria este activă pe basa acestei politice de trei decenii, fără să fi ajuns pînă acum a multumi pe deplin toate popoarele sale, putem afirma, că Ungaria pe terenul unei asemenea politice nu se putea orienta nici odată.

«Pentru aceasta dar eurge lupta! Nu pentru un ministru Bánffy, nu pentru o lege Tisza, nu pentru partida liberală guvernamentală, ci pentru principiul mape, susțitor de stat, al dreptului majorității. De va cădea acest principiu — și este indeferent de va cădea prin aceea, că azi Bánffy se jertfește și cedează

minorității, ori prin aceea, că ei și mjiortatea sa vor fi biruiți numai după o luptă desperată — atunci va cădea și stavila de fer, care a apărat pînă acuma statul național maghiar în contra năvălirii ori cărei politice de naționalități. Căci nu există drept de minoritate, care ar putea rămîne mărginit numai la partide maghiare. Un astfel de drept, dacă numai o singură dată ar deveni învingător, este o carta bianca pentru ori și care partidă, hotărîtă a merge pînă la estrem, fie ea de gîntă maghiară sau nu.

«Aceasta este adevărata însemnătate a crizei, de care este bîntuită țara și națiunea noastră. Nu e o crisă de cabinet, nu o crisă de partid, nu o crisă parlamentară, ci este o curată crisă de stat!»

NOUI VOLNICII MAGHIARE

Cetim în *Tribuna* din Sibiu:

Gendarmii ungurești din nou au săvîrșit o volnicie. Din *Streza-Cârțișoara* ni se scrie anume, că în una din serile trecute, sergentul de gendarmi Orak și încă un soț de al lui, înflăcărați de puterea vinului au năvălit în casa economului *Damăschin Folio*, pe cînd fetele satului erau acolo adunate la șezătoare. Pe cuvînt că șezăturile sunt oprite, gendarmii s'au năpustit asupra proprietarului și sculîndu-l din pat au început să-l palmuiască și să-l lovească cu patul puștei pînă tot sînge l-au făcut. Sărmanii copii ai proprietarului — 5 la număr — s'au trezit din somn la strigătele de durere ale părintelui lor și au început să plîngă de spaimă, pe cînd fetele adunate la șezătoare cu groază au fugit care încătrău. Maltratatul proprietar a înștiințat casul acesta ne mai pomenit la judecătorie și totodată și la ministru.

Volnicia aceasta a gendarmilor e cu atît

mai revoltătoare, cu cât ei n'aveau ce căuta la șezătoare, avînd proprietarul permisiune dela primărie ca se îngăduie fetelor să se adune la el în casă.

Însemnăm la răvaș această nouă volnicie ca să vedem ce vor zice mai marii acestor îpenați la volniciile comise.

Eine traurige Thatsache

Uorigen Sonntag wurde in Szentes eine magyarisch-oppositionelle Volksversammlung abgehalten, um gegen die Banffy'sche Wirtschaft und gegen den Ausgleich mit Östreich sich zu verhalten.

Ugron, der schmollende Chauvin, wurde auch eingeladen. Er kam aber nicht. Er richtete blos eine Depesche an die Versammlung und constatirt darin lapidarisch, aber trefend, die Unfähigkeit des Magyarismus, den Kampf gegen Österreich aufzunehmen.

Diese Depesche lautet:

„Ich bin noch immer der Meinung, dass unsere Intelligenz verdorben und unser Volk schwach ist, um die Kämpfe, die geführt werden müssten, führen zu können. Ich werde also auch fernerhin weitab von den unfruchtbaren Kämpfen des politischen Lebens bleiben.“ Ugron.

Der Mann kennt seine Leute. Er hat Recht. Die constitutionellen Formen sind in Ungarn zu Carricaturen geworden. Kein denkender Mensch vermag sie ernst zu nehmen. Die Magyaren machen mit ihrer sogenannten «Verfassung» den Eindruck derjenigen transoceanischen Neger, die nackt und baarfuss einen-Frack anziehen.

Die in den Versammlungen tobende «Intelligenz» ist ein *lucus a non lucendo*. Alles eher, als eine Intelligenz, im wahren Sinne des Wortes.

Sie besteht durchwegs aus Stellen-Inhaber und Stellen-Jägern, alias «Strebern.»

Selbst die meisten der so furchtbar randalirenden Kossuthisten stehen ja in gewissen nach Budget schmeckenden Liebes-Verhältnissen zur Regierung. Wohl machen sie hin und wieder einen kleinen Skandal, doch nur, um ihre dann bald darauffolgenden «patriotischen» Erwägungen und Compromis-Neigungen etwas höher schrauben zu können.

Es würde uns auch gar nicht wundern, wenn nach all' den mit Trommeln und Trompeten angekündigten «festen» Entschlüssen, die Obstruction weiter zu führen, Herr *Franz Kossuth* plötzlich nach Italien abreisen müsste und seine «Gesinnungs»-Genossen sofort umsattelten. Das war schon da. Kann also noch kommen.

Was das magyarische «Volk» betrifft, so hat dieses ganz andere Sorgen, von welchen uns die periodisch sich erneuernden Bauernunruhen ein lebendiges Bild lieter.

Wir verstehen also Herrn Ugron. Er sieht klar: seine Magyaren sind gewaltig im Phrasen-Heldenthum. Zu einem ersten Kampfe können sie sich nicht austraffen, denn zu einem ersten Kampfe gehört bekanntlich eine tiefe Überzeugung und ein budget-reines Ideal.

INFORMAȚIUNI

Cu începutul lui Ianuarie va apărea la Cernăuți un nou ziar românesc, al cărui redactor va fi d-l profesor Grigorie Halip. Noul ziar se va numi „Gazeta Poporului“, și va fi un organ agricol ilustrat, întocmit pentru trebuințele poporului. El va trata tot felul de chestiuni privitoare la agricultură, grădinărit, silvicultură, creșterea galițelor, albinărit, meserii, negoț, etc. Va apare odată pe lună și va costa 4 fl. la an.

Dorim noului confrate viață lungă și prosperă.